problémái és kilátásai a kultúra területén / Kolodina E., Radionov O. Izvestiya IGEA. - 2013. - № 4 (90). - P.114-119.

3. A Kulturális Minisztérium bemutatja az ütemterv-projektet "Kultúra 2025. Hosszú távú nemzeti kulturális stratégia" // Ukrajna Kulturális Minisztérium hivatalos honlapja: - [Elektronikus erőforrás] - Hozzáférési mód: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/376119>

4. Mogilina T. S. Nemzetközi tapasztalat a kulturális örökség megőrzésében és az ukrán memorandumvédelmi törvényben / T. S. Moghilin. - K.: Stílusz. - 2002 - 195 p.

5. Cholodok V. A. Kulturális örökség védelmét biztosító külügyminisztérium Ukrajnában: a szerző absztraktja. Dis... Jelölt állami tudományok Exercise. : 25.00.02 / V.D. Cholodok V.; Nat. Acad. állam. Exercise. az ukrán elnök, Kharkiv. Location. in-t állapotban Exercise. - Kharkiv, 2014. - 20 p.

References

1. Katkova T. H. 2005. "Ponyattya kul'turnoyi spadshchyny za mizhnarodnym ta ukrayins'kym zakonodavstvom [Concept of cultural heritage in accordance with international and Ukrainian legislation]". Right and safety 5: 148–152.

2. Kolodyna, E.A., and O.V. Radyonova. 2013. "Problemy y perspektyvy razvytyya publychno-chastnoho partnerstva v sfere kul'tury [Problems and prospects of development of public-private partnership in the field of culture]". IGEA news 4 (90): 114-119.

3. Minkul'tury prezentuye proekt Dorozhn'oyi karty – "Kul'tura 2025. Dovhostrokovyatsional'na kul'turna stratehiya" [Ministry of Culture presents the project of Roadmap - "Culture 2025. Long-term National Cultural Strategy"]. <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/376119>.

4. Mohilina, T. S. 2002. Mizhnarodnyy dosvid okhorony kul'turnoyi spadshchyny ta pam'yatkookhoronne zakonodavstvo Ukrayiny [International experience in the protection of cultural heritage and Ukrainian memorial protection legislation]. Kiev: Stylos.

5. Kholodok, V.D. 2014. "Derzhavne upravlinnya okhoronoyu kul'turnoyi spadshchyny v Ukrayini [State Department for the Protection of the Cultural Heritage in Ukraine]." Author's abstract. dis. cand. sciences from state. admin., Kharkiv Regional Institute of State Administration.

УДК [316.624:394.86]:2-057.87

DOI: 10.31339/2617-0833-2018-2(25)-143-150

ПСИХОПРОФІЛАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕЛІГІЙНОЇ ВІРИ У ПРОТИДІЇ СУЇЦИДАЛЬНИМ ТЕНДЕНЦІЯМ У СЕРЕДОВИЩІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Олійник А. В.

PSYCHOPREVENTIVE POTENTIAL OF RELIGIOUS FAITH IN COUNTERACTION OF SUICIDAL TENDENCIES WITHIN STUDENT'S ENVIRONMENTS

Oliinyk Alla

У статті проаналізована проблема психопрофілактичного потенціалу релігійної віри у протидії суїцидальним тенденціям у середовищі студентської молоді. Психопрофілактична сутність релігійної віри полягає в тому, що вона відвертає увагу людини від душевної скрути, формує позитивний і цілісний погляд на світ, рятує у складних життєвих ситуаціях, допомагає зрозуміти те, що не зрозуміло, прийняти, змиритися з тим, що неможливо змінити, сповнює все її єство життєдайними вірою, надією та любов'ю. Стимулюючи душевну гармонію та оптимізм віруючих, нейтралізуючи руйнівні, тривожні емоції людини, релігійна віра містить потужний потенціал зцілення.

Ключові слова: суїцид, суїцидальні тенденції, психопрофілактичний потенціал, релігія, релігійна віра, студентська молодь.

In the article analysed problem of psychopreventive potential of religious faith in counteraction of suicidal tendencies among student youth. Psychopreventive essence of religious faith consists in that it turns away attention of man from soul difficulty, forms positive and integral look to the world, saves in difficult vital situation, helps to understand that incomprehensible, to accept that it is impossible to change, fills all her nature life-giving faith, hope and love. Stimulating soul garmony and optimism of believers, neutralizing the destructive, anxious emotions of man, religious faith contains powerful potential of healing.

The problem of psychoprevention of suicidal tendencies should be solved at the level of the whole society. It can be done by means of adopting and adhering to humanistic and religious moral values by citizens, «awakening» humanistic social consciousness.

As a result of the profound theoretical-empiric analysis of the problem it has been proved that it is necessary that special educational programs aimed at antisuicidal existence senses, declared by religion, should be implanted in students' environment. Such programs are to prevent and correct cruelty, aloofness, paying special attention to the activity of destructive cults, totalitarian sects and groups popularizing autodestructive ideology (leading to suicides); to resist these tendencies.

Key words: *suicide, suicidal tendencies, psychopreventive potential, religion, religious faith, student youth.*

Віра в Бога, рятуючи людину від фрустраційних мук переживання екзистенційного абсурду, сповнюючи людське існування високим смислом, є потужною антисуїцидальною силою. Стимулюючи душевний спокій, гармонію та оптимізм віруючих, нейтралізуючи руйнівні, тривожні емоції людини, релігія містить потужний потенціал зцілення. Душевне просвітлення, радісне оптимістичне полегшення, які приносить щиросердна релігійна віра, засвідчують її могутній психопрофілактичний ефект. Всепоглинаюче, життєтвердне релігійне почуття любові протидіє характерним для психіки суїцидентів проявам безнадії, відчаю, гніву та агресії, спричиняючи глибоке особистісне зцілення. Релігія допомагає людині подолати межі свого егоїстичного «Я», аутодеструктивні тенденції психіки, сповнюючи усе її єство внутрішньою гармонією та рівновагою.

Теоретико-методологічною базою дослідження стали трактування релігійної віри як «вершини свідомості»: віри у високий сенс людського існування у концепції В. Г. Джемса; логотерапія В. Е. Франкла, концепції Е. З. Фромма, представників гуманістичної психології (А. Х. Маслоу, Г. У. Олпорта, К. Р. Роджерса та ін.) щодо потужності антидеструктивного, антисуїцидального потенціалу віри в Бога, гуманістичних релігій; тлумачення життєдайності гуманістично-релігійних смислів існування в російській релігійній філософії (М. О. Бердяєв, Ф. М. Достоевський, Л. М. Толстой, С. Л. Франк та ін.); психологія релігії В. П. Москальця (трактування релігійної віри як надпотужного антисуїцидального чинника) та ін.

Мета та завдання статті полягають в обґрунтуванні проблеми психопрофілактичного впливу релігійної віри, розширенні уявлень щодо психопрофілактики суїцидальних тенденцій у середовищі студентської молоді.

Попри неможливість наукового доведення релігійних догм, чимала кількість науковців (В. Г. Джемс, В. П. Москалець, Г. У. Олпорт, В. Е. Франкл, К. Г. Юнг та ін.) прагнула дати науково-психологічне пояснення впливу релігії на смислове сповнення життя людини. Так, на великий психотерапевтичний потенціал релігії вказував В. Г. Джемс: загальним для усіх релігій є звільнення від душевного страждання [3]. Позитивний потенціал релігійних почуттів долає меланхолію, депресію, відчай, безнадію, емоційний дисбаланс, які є емоційними чинниками суїцидальності, надає людині душевної рівноваги, сповнює її життя сенсом. Релігія змінює світорозуміння, самосприйняття людини з негативної палітри на позитивну. Така трансформація – перетворення негативно забарвлених, гнітючих емоційних станів у позитивно забарвлені, світлі, радісні, сценічні (що активізують життєдіяльність,

посилають життєву енергію). Перехід від глибокого душевного страждання до радісного звільнення є істотною психологічною особливістю всіх релігій: на зміну внутрішньому сум'яттю, екзистенційним стражданням приходить душевний спокій і рівновага. Він наголошував, що людина, яка пройшла через муки пошуків, через тугу і скорботу, спроможна пізнати глибокий сенс життя. Охопленій полум'ям душевного сум'яття людині не може допомогти ні інтелектуальна, ні моральна втіха [3]. Це під силу лише релігії – чиннику, який за силою емоційної насиченості та інтенсивності не поступається душевним стражданням. Випробувавши на собі муки відчаю та душевної агонії, людина оновлюється і здійснює прорив в інший вимір буття. Релігія надає сенсу людському існуванню, робить для людини легким і радісним те, що за інших обставин для неї є ігом суворої необхідності» [3, с. 55]. Усвідомлюючи свою недосконалість, людина піднімається на вищий щабель буттєвості, на рівні якого її позитивний потенціал поєднується з Величним. «Навернення, відродження, набуття благодаті і віри, досягнення внутрішнього миру – все це вирази, що означають повільний чи миттєвий процес, яким роздвоєна душа, що усвідомлює себе негідною і нещасливою, приходить до внутрішнього об'єднання, до усвідомлення своєї праведності і до почування щастя: вона знаходить тверду опору в своїй вірі у реальність того, що їй відкрили її релігійні переживання» [3, с. 157]. Душевна криза, нестерпний депресивний біль, відчай, тривалі негативно забарвлені емоційні переживання обертаються для людини катарсичним екстазом щастя, найвищим ступенем захоплення, блаженства, зумовленого почуванням розчинення особистісного «Я» у Вищій істоті.

Потужний емоційно-катарсичний ефект релігії є вершиною її психотерапевтичної ефективності. Катарсис інтенсивно звільняє від негативно забарвлених емоційних переживань та песимістичних думок, стимулюючи екстатичну, екзальтовану радість і величезне душевне полегшення шляхом бурхливої розрядки гнітючого психічного напруження. На катарсис як на один з найбільш давніх ефективних психотерапевтичних методів вказував один із засновників гуманістичної психології К. Р. Роджерс. Гуманістична психологія прагне розв'язати глибокі, болісні конфлікти особистості за допомогою посилення її «Я». Цьому, на думку К. Р. Роджерса, може активно сприяти сповідь як ритуальний складник, елемент християнського таїнства покаяття, яку практикують католицькі та православні церкви. Сповідь спрямована на досягнення катарсичного ефекту, завдяки якому людина звільняється від психічної напруги, від страхів і почуття провини, які породжують здебільшого підсвідому потребу у самопокаранні, що є істотним психологічним чинником суїцидальності [6, с. 42 – 68].

Олпорт Г. У. вважав, що релігія є вкрай потрібним людині інтегратором її психіки. За його спостереженнями, невротична особистість, як правило, жалкує з приводу свого минулого, ненавидить своє сьогодення і боїться свого майбутнього. Релігія ж пропонує прощення за гідне жалю минуле, прийнятний, сповнений, якщо не радістю буття, то принаймні душевним спокоєм смисл теперішнього й оптимістичне сподівання на майбутнє, і цим самим потужно протидіє суїцидальності. Олпорт Г. У. зауважив, що саме священник може заповнити екзистенційний вакуум людини, а не працівник лікарні, де використовується багато безособистісних методів лікування: «Те, що потрібно будь-якому хворому, це підтримка його винятковості, відчуття того, що вселенський дух розуміє його проблеми й підтримує його самого» [4, с. 112].

На важливість віри в Бога для психічного здоров'я особистості вказував К. Г. Юнг. Він наголошував, що релігія є універсальною системою психотерапії, яка зцілює нестерпні душевні страждання людини, стабілізує її психіку, й смерть Бога у її душі неодмінно приведе до втрати людиною самої себе [4, с. 173]. Релігійні символи, за К. Г. Юнгом, надають сенсу людському життю, дозволяють екзистенційно відчувати буттєвість, ефективно протидіють дегуманізації та роз'єднаності у суспільстві – процесам, які, породжують надмірний індивідуалізм, агресію людей і перебувають у прямому зв'язку з їх саморуйнівними потягами.

Запоруку успішного психотерапевтичного функціонування релігії К. Г. Юнг вбачав у співробітництві психологів та теологів: психотерапевт не зможе ефективно лікувати, якщо не візьме на озброєння релігійні системи зцілення: «людина, яка виступає від імені медицини, завжди є для іншої водночас і її священником, рятівником душі, а релігії – це системи, які зцілюють душевні недуги» [10, с. 70].

Західна психологія давно ґрунтовно й ефективно використовує релігію (її життєдайні основи) у психотерапевтичній, психопрофілактичній діяльності. У США, західноєвропейських країнах сформувалась пасторська психологія – галузь знань, основною проблематикою якої є шляхи та способи ефективного психорегулятивного впливу священнослужителів на психіку людей [5, с. 189]. Ґрунтуючись на знаннях законів психіки, пасторська психологія розробляє ефективні методи впливу на віруючих. Релігійна психотерапія виникла в руслі «Руху св. Еммануїла» (Бостон, 1905). Засновники цього руху виступали за співробітництво священників і лікарів. Водночас в Англії виникає «Союз здоров'я», представники якого пов'язують лікувальну практику з релігією. Принципи релігійної психотерапії розробляли А. Бойзен, К. Гумпертс, Р. Мей, К. Штольц та ін. У 1961 році Американська медична асоціація організувала відділення медицини і релігії, при медичних закладах відкрилися відділення релігії, при Техаському медичному центрі створюється Інститут релігії, який починає здійснювати медичну і психіатричну підготовку священників. Багато психологів-релігієзнавців вважають, що релігія переважає психологію і психіатрію в ефективності лікування душевних недуг [4, с. 237].

Взірцем ефективної психопрофілактики і психотерапії засобами релігії є логотерапія В. Е. Франкла. Немає іншої психотерапевтичної концепції, яка була б настільки особистісно вистраждана в горнилі пекла нацистського табору. Випробувавши усі жахи нацистських концтаборів на собі, В. Е. Франкл виходив з того, що релігійна віра надавала в'язням сенсу життя навіть у жахливих умовах Освенціма і Дахау. Він писав: «...чи не слід нам припустити, що над людським світом здійснюється перевершуючий її надсмісл здатний надати смислу її стражданням» [8, с. 20]. Людина прагне віднайти сенс життя і переживає сприятливий для суїцидальності екзистенційний вакуум, якщо це прагнення залишається нереалізованим.

Основна ідея логотерапії – знаходження особистістю за допомогою психотерапевта високого смислу свого життя. Для релігійної людини, за В. Е. Франклом, питання про сенс життя взагалі не виникає, тому що щиросердна віра в Бога сповнює усе її єство глибоким життєдайним смислом. Відтак логотерапія є дієвим терапевтичним засобом, спрямованим на подолання психологічних проблем суїцидента. Вона може допомогти потенційному суїциденту здобути прагнення жити, навернувши його до смислу.

Переконання у глибокому релігійному смислі страждань сповнює людське буття високим життєдайним сенсом і є потужним фактором протидії аутодеструктивності. Віра у надсмісл робить людину сильнішою – для такої віри немає нічого марного, безглузлого. Логотерапія вчить розглядати життєві негаразди як шлях до зцілення, зберігаючи віру навіть у найважчі періоди відчаю [8]. Впевненість у не даремності життєвих мук сповнює людську психіку величезною життєвою енергією, є джерелом її духовної сили, допомагає долати будь-які труднощі, зберігає високий сенс існування. Логотерапевтичне лікування, зорієнтоване на суперзміст, повертає розчарованій людині втрачену релігійність. Франкл В. Е. підкреслював, що не людина ставить питання про сенс свого життя, а життя ставить ці питання перед нею. Сенс буття є необхідним його фундаментом: серед в'язнів нацистських концтаборів виживали не найздоровіші і наймолодші, а ті, хто мав дуже цінну для себе життєву перспективу, спроектований у майбутнє високий життєвий смисл.

За переконанням В. Е. Франкла, людське існування за будь-яких обставин сповнене смислом: навіть самогубець вірить у смисл, якщо не життя, то смерті [8, с. 177-182]. Логотерапія шукає абсолютно життєдайний смисл, який не втратить свого потенціалу за будь-яких обставин, оберігатиме й зміцнюватиме людину. Саме таким є смисл життя, який

пропонує релігія.

Наведені аргументи переконують у тому, що особистість може гідно й щасливо існувати і зберегти себе від жаги самознищення, якщо матиме надособистісний (перевершуючий її) смисл, який пропонує релігія, житиме не лише для себе і заради себе. Життя, позбавлене надособистісного смислу, спрямоване виключно на цінності нестабільного матеріального світу, не захищене від відчаю та песимізму – чинників, які перебувають у прямому зв'язку з суїцидальністю. Релігійна віра протидіє формуванню суїцидальних настроїв: володіючи потужним зцілюючим потенціалом, рятує більшість людей від мук переживання екзистенційного абсурду, тривоги, особистісних розчарувань. Будучи могутньою життєдайною силою, віра в Бога інтегрує психіку людини на основі високих екзистенційних смислів, вселяє у неї почуття безпеки та оптимізм. Ідеали релігійної віри надають психіці людини стійкості та цілеспрямованості, забезпечують психологічний комфорт, впевненість та внутрішню нездоланність [2, с. 436].

Потужним психопрофілактичним потенціалом протидії суїцидальним тенденціям володіє християнська віра: завдяки пропагуванню гуманістичних ідеалів добра, милосердя, любові, християнство набуло величезної життєдайної сили. Християнський альтруїзм – це вершина гуманізму, що базується на жертвній любові до ближнього: любити – означає забути про себе. Про це свідчать слова Ісуса Христа: «Хто зберіг душу свою – втратить її, хто втратить її заради Мене – збереже її», промовляючи які, має на увазі любов до інших людей (Матф. 10 : 39). Християнська любов є єдиним засобом розв'язання життєвих суперечностей, долає жорсткі межі замкнутості, егоїзму, передбачає всепрощення, співчуття, милосердя (що суперечить деструктивності, формуванню суїцидальності): «любов довготерпляча, милосердна, позбавлена гордині та пихи, не байдужа, не шукає користі, не мислить зла, не радіє несправедливості, а радіє істині; усе прощає, усьому вірить, на все надіється, усе зносить» [1, с. 543].

Зовсім недавно психотерапевти остаточно переконалися в тому, що завжди доводили гуманістичні релігії: немає кращих ліків для душі, окрім любові, яка перетворює всю емоційну сферу людської психіки: люблячий радіє, а той, хто ненавидить, страждає й примножує зло [5, с. 189]. Християнська віра, закликаючи до всепрощення («благословляйте тих, хто проклинає вас») та жертвної, позбавленої егоїзму любові до ближнього, суперечить примноженню зла та агресії у людських душах, володіє потужною силою протидії деструктивності, а відтак і аутодеструктивності [1, с. 359].

На ефективність любові до ближнього, співчуття та розуміння у психопрофілактиці суїцидальності у єдності із застосуванням методів лікарської допомоги вказував І. О. Сікорський у монографії «Психологічна боротьба із самогубством у юні роки», наголошуючи, що кожен повинен бути готовий надати ближньому «швидку психологічну допомогу» [7].

За переконанням Е. З. Фромма, щира любов до себе та іншого дає можливість людині долати почуття самотності та ізоляції (сприятливого щодо формування суїцидальних тенденцій). Це конструктивна форма подолання екзистенційної самотності пов'язана з потребою віддавати, а не лише брати: істинна любов передбачає взаємне духовне збагачення [9].

Потужним психопрофілактичним та психотерапевтичним ефектом у протидії формуванню «сприятливих» щодо суїцидальності невропатично-депресивних деструкцій у психіці людини володіє християнське трактування людського страждання. Саме в душі, гартованій стражданням, розкриваються активні людські чесноти – милосердя, здатність зносити поневіряння. Оскільки, згідно з релігійним трактуванням, у Царство Боже потраплять не просто добродії, а насамперед ті, хто пройшов через випробування, то подібне релігійне налаштування дозволяє, вистраждавши, здобути самоповагу, що суперечить формуванню почуття нікчемності, сприятливого щодо суїцидальності [2, с. 294].

У християнстві немає приниження, яке робило б людину не спроможною на добро,

як і немає святості, позбавленої зла. З урахуванням постулатів глибинної психології абсолютно справедливим є уявлення, що гордіня, пиха відчужує особистість від людей, робить її деструктивною, позбавляє почуття високої любові, тобто Бога. Будь-якій людині важко жити без любові, без духовного спілкування з іншими; гордіня й пиха, замикаючи її у собі, неминуче «вбиває» самотністю. Отож найвище призначення людини – духовність, яка вимагає відкритості, толерантності, милосердя, любові, всепрощення – повного підкорення свого життя чеснотам, які, будучи всезагальним благом, протидіють формуванню аутодеструктивності.

У цьому руслі, аналіз результатів нашого емпіричного дослідження засвідчив наявність стурбованості серед опитаної студентської молоді (причому як віруючої, так і невіруючої) падінням рівня гуманності, доброзичливості серед населення, зростанням рівня суїцидальності. Невимушені бесіди зі студентами з приводу використання гуманістичного потенціалу релігійної віри у профілактиці аутодеструктивності показали зацікавленість і підтримку більшості: 63% віруючих і 37% невіруючих студентів, присутніх під час таких бесід, погодилися з думкою, що глибинним джерелом аутодеструктивних потягів сучасної молоді є наростання відчуженості, ворожості, агресії у міжособистісних взаєминах, надмірна егоїстична зосередженість більшості на власних меркантильних інтересах, й відтак – байдужості до проблем іншого, що суперечить релігійній етиці. Оскільки людина не може жити без любові, без духовного спілкування з іншими – гордіня, егоїзм та агресія «вбивають» її, – стверджує Р. М. Грановська [2, с. 284]. 19,38% віруючих студентів безпосередньо пов'язують тенденцію зростання суїцидальності серед молоді з низьким рівнем духовності сучасного суспільства, серед них 2,23% наголошують на наявності меркантильних інтересів навіть у сучасних релігійних установах, на кшталт: «Сьогодні у церквах більше говорять про гроші, ніж про Бога».

В унісон усьому вищезазначеному, слід ще раз підкреслити: «врятувати» стражденну душу людини від деструктивності (а відтак, і аутодеструктивності) спроможний вітальний потенціал релігії шляхом пробудження її «гуманістичної совісті», що сприяє моральному вдосконаленню особистості.

У випадку сумнівів у моральності своєї поведінки людина звертається перш за все до свого внутрішнього голосу, совісті й інтенсивно рефлексує. У результаті реалізується цілий ланцюг психічних явищ: усвідомлення і переживання гріха, страждання й можливий катарсис, формування установки до морального вдосконалення [2, с. 43]. Моральність, совість є стрижневим утворенням у психологічній структурі духовності особистості, згідно із тлумаченнями цього феномену представниками гуманістичного напрямку в психології (Х. Е. Кохут, В. Е. Франкл, Е. З. Фромм та ін.), як здатність до автентично-вільного самовизначення, до протиставлення своєї позиції соціальним імперативам і табу, біологічним інстинктам, якщо вони суперечать цій позиції. Совість, як голос Бога в людині («Ти» Бога в людині у логотерапії В. Е. Франкла), відділяє моральний вчинок від гріховного, коментуючи словами філософа, – це «надійний захист нашої цілісності, який скеровує нас до нас, коли є небезпека втратити себе» [8, с. 255]. Це регулятивний механізм моралі, що являє собою, за Г. Гегелем, «процес внутрішнього визначення добра і зла». Нагородою совісті є вдоволено-спокійний стан душі, так звана спокійна совість (для релігійної людини «життя по-совісті» – життя згідно із заповідями Бога), а муки совісті – її карою, яка може бути дуже жорстокою за інтенсивністю, нестерпністю страждань людини (муки совісті є психологічним базисом і чинником почуття провини, характерного для самосвідомості суїцидента). Муки совісті, як наголошує В. П. Москалець, є психологічним стрижнем каяття і спокути, що мають привести суб'єкта до розчулення, просвітлення, любові [5, с. 117]. Щире каяття, внутрішнє бажання спокутування гріхів, переживання катарсису і як наслідок – очищення совісті роблять людину щасливішою, гармонійнішою. Саме тому, як наголошує В. Е. Франкл, тільки «недрімаюча» совість не дозволяє піддатися деструктивності, а відтак – і аутодеструктивності; отже, у процесі виховання слід не лише передавати знання, але й

«відточувати» совість.

Висновки і перспективи дослідження: 1. Психопрофілактична сутність релігії полягає в тому, що вона протидіє формуванню суїцидальних настроїв: володіючи потужним зцілюючим потенціалом, рятує більшість людей від мук переживання екзистенційного абсурду, особистісних розчарувань. 2. Результати нашого емпіричного дослідження засвідчили, що глибинним джерелом аутодеструктивних потягів сучасної молоді є наростання відчуженості, ворожості, агресії у міжособистісних взаєминах, надмірна егоїстична зосередженість більшості на меркантильних інтересах, що суперечить релігійній етиці. 3. Залишається актуальним дослідження глибинно-психологічних антисуїцидальних механізмів впливу віри в Бога, сповіді, молитви у протидії суїцидальності, створення при навчальних закладах спеціалізованих центрів, які в разі прогнозованого ризику суїцидальності учнівської та студентської молоді будуть враховувати наявність у неї релігійної віри, використовувати її життєдайний потенціал під час організації психопрофілактичної і психокорекційної роботи.

Список використаних джерел:

1. Біблія або Книги Святого Письма Старого й Нового Заповіту. – Київ: Українське біблійне товариство, 2002. – 1159 с.
2. Грановская Р.М. Психология веры / Р.М. Грановская. – СПб. : Речь, 2004. – 576с.
3. Джемс В. Многообразие религиозного опыта / В. Джемс. – СПб. : Андреев и сыновья, 1993. – 418 с.
4. Предко О. І. Психологія релігії: історія, теорія, релігієзнавчі виміри: [монографія] / О. І. Предко. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 278 с.
5. Психологія релігії: посібник / [В. П. Москалець]. – К. : Академвидав, 2004. – 240 с.
6. Роджерс К. С. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К.С. Роджерс – М. : Прогресс, 1994. – 480 с.
7. Сикорский И. А. Психологическая борьба с самоубийством в юные годы / И. А. Сикорский. – Киев: Тип. Кушнерева И.Н., 1913. – 44 с.
8. Франкл В. Основы логотерапии. Психотерапия и религия / В. Франкл. – СПб. : Речь, 2000. – 286 с.
9. Фромм Э. Искусство любить. Исследование природы любви / Э. Фромм. – М. : Педагогика, 1990. – 157 с.
10. Юнг К. Г. Бог и бессознательное / К. Г. Юнг. – М.: Олимп, ООО «Изд-во АСТ-ЛТД», 1998. – 480 с.

References

1. *Bibliya abo Knyhy Svyatoho Pys'ma Staroho y Novoho Zapovitu [The Bible or the Book of Scripture of the Old and New Testament]*, 2002. Kyiv: Ukrainian Bible Society.
2. Hranovskaya, R. M. 2004. *Psykhologhiya very [Psychology of Faith]*. Saint Petersburg : Speech.
3. Dzhems, V. 1993. *Mnohoobrazye relyhyoznoho opyta [Variety of religious experience]*. Saint Petersburg : Andreev and sons.
4. Predko, O. I. 2005. *Psykhologhiya relihiyi: istoriya, teoriya, relihiyeznachchi vymiry [Psychology of Religion: history, theory, religious studies]*. Kyiv: Center for educational literature.
5. Moskalets', V. P. 2004. *Psykhologhiya relihiyi [Psychology of Religion]*. Kiev: Akademvidav.
6. Rodzhers, K. S. 1994. *Vzhlyad na psykhoterapiyyu. Stanovlenye cheloveka [A look at psychotherapy. Becoming a man]*. Moscow: Progress.
7. Sykorskyu, Y. A. 1913. *Psykhologhicheskaya bor'ba s samoubyystvom v yunye hody [Psychological struggle with suicide in adolescence]*. Kiev: I.N. Kushnereva.

8. Frankl, V. 2000. *Osnovy logoterapii. Psikhoterapiya u relyhyya [Basics of logotherapy. Psychotherapy and religion]*. Saint Petersburg : Speech.
9. Fromm, Э. 1990. *Yskusstvo lyubyt'. Yssledovanye pryrody lyubvy [The art of loving. Explore the nature of love]*. Moscow: Pedagogy.
10. Yunh, K. H. 1998. *Boh u bessoznatel'noe [God and the unconscious]*. Moscow: Olimp, ООО "Publishing house AST-LTD."

УДК 378:373.2.011.3-051

**ДОСЛІДЖЕННЯ СУТНОСТІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ
У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Пинзенік О. М.

**INVESTIGATION OF THE ESSENCE OF THE COMPETENCIAL APPROACH IN THE
PROCESS OF PREPARATION OF SPECIALISTS OF
PRESCHOOL EDUCATION IN THE CONDITIONS
OF MODERN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION**

Pinzenik Olena

Статтю присвячено проблемі дослідження сутності та структури компетентнісного підходу майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в умовах сучасного закладу вищої освіти. Проаналізовано різні підходи науковців щодо визначення суті поняття професійної компетентності педагога та його складових. На основі сучасних досліджень визначено основні риси компетентнісного підходу підготовки фахівців та сутності професійної компетентності вихователя як інтегрованого поняття.

Ключові слова. Компетентний, компетенція, компетентність, компетентнісно орієнтований підхід, підготовка фахівців дошкільної освіти.

The article is devoted to the problem of the study of the essence and structure of the competence approach of future educators of preschool children in the conditions of modern higher educational institution. Different approaches to scientific research concerning the definition of the essence of the concept of professional competence of the teacher and its components are analyzed. It is determined that on the basis of modern researches the main areas of the competent approach of training specialists among the most significant are the general personal and social significance of knowledge, skills and abilities that were formed in the process of learning, a clear definition of goals - the professional development of the individual, the formation of a set of appraisal orientations, the provision of comprehensive psychological-pedagogical support of the person passing the stage of formation, individualization of the program of choosing a strategy for acquiring a profession. The concept of professional competence of a teacher is defined as an integrated concept that includes the outlook of the individual, a high level of knowledge, abilities and practical skills in a particular field of activity and professionally significant internal qualities.

Keywords. Competence, competence, competence, competence-oriented approach, preparation of specialists in preschool education.

На сучасному етапі розвитку суспільства державою ставляться вимоги до ускладнення функцій педагогічної праці в системі дошкільної ланки освіти, що актуалізують необхідність підвищення якості підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Перехід до компетентнісного підходу у сфері освіти отримує визнання, а його основу складає компетентнісна парадигма у підготовці педагогічних кадрів у вищих навчальних